

для роботи іноземних інвесторів, зокрема тих, які готові вкладати не тільки фінансові інвестиції, а й поставляти готові передові технологічні рішення, які, водночас, мають відповідати найвищим екологічним вимогам. Інакше може скластися ситуація, за якої у даний момент Україна і отримає певну вигоду, часто за рахунок кредитних коштів, але надалі буде зобов'язана знаходити кошти для «екологічної» модернізації закупленого (або поставленого партнерами) за кредитні кошти обладнання. Якщо обладнання буде застарілим і не відповідатиме актуальним екологічним вимогам, виникатиме необхідність виплати постійних екологічних штрафів. Або модернізація цього обладнання буде незрівнянною з економічною доцільністю продовження його експлуатації.

Так само має бути аудит фінансових витрат, спрямованих на виробництво продукції стратегічного значення. Крім цього, й аудит якості та кількості виробленої продукції.

Необхідно спростити механізм залучення грантових коштів на розвиток технічних і технологічних рішень, з одночасним посиленням контролю якості та доцільності реалізованих проєктів.

Зазначені вище питання потребують глибокого економічного і соціального аналізу. На їх підставі має бути розроблено, а потім і реалізовано загальний системний підхід щодо залучення та розподілу фінансових потоків і політики взаємодії з іншими країнами у галузі виконання екологічних норм [4] у період фази активних бойових дій.

Необхідно звернути увагу, що автор не нівелює значення екологічних питань, а підкреслює важливість ретельно і зважливо оцінювати об'єктивну необхідність в даний час дотримання певних екологічних норм та їх вплив на економічні та соціальні наслідки. Чи виправдані значні фінансові витрати на екологічні програми? Чи принесуть вони належний позитивний результат народу України, який буде відчутно у найближчі роки? Або ж ці витрати тільки погіршать загальну ситуацію в країні, яка і без того перебуває у стані крихкості.

Тому слід проводити зважливу економічну аналітику релевантності всіх рішень та їх наслідків, особливо під час підписання політично значущих і дорогих проєктів.

Література

1. Рішення РНБО України: Фінансування сектору безпеки і оборони у 2025 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/7007.html>.
2. Державний борг України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>.
3. Якими будуть податки на вуглець [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://pravda.com.ua/columns/2024/07/16/716667/>.
4. Чи вплине збільшення податку на CO₂ на екологічний стан в країні? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/statti/chy-vplyne-zbilshennia-podatku-na-so2-na-ekologichnyi-stand-v-kraini#:~:text=30%20листопада%202021p.,грн.%20Ft%20CO2>.

Клименко Т.В.

кандидат економічних наук, доцент

Шадура-Никипорець Н.Т.

кандидат економічних наук, доцент

Беляков С. В.

здобувач PhD,

Національний університет

«Чернігівська політехніка»

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Структура зайнятості населення відображає рівень економічного розвитку, в той час як зміни в цій структурі свідчать про тенденції в напрямку економічного розвитку. Хоча при

оцінці рівня розвитку необхідно враховувати географічні, політичні та інші аспекти функціонування країни, а також вплив її економіки на світову економіку, загалом розвиненіші країни орієнтовані на надання високотехнологічних послуг, країни середнього рівня розвитку — на розвиток промисловості, а слаборозвинені країни зосереджені на розвитку сільського господарства.

Україна наразі переживає один з найважчих періодів свого існування, що, безумовно, позначилося на змінах у структурі зайнятості населення як у розрізі видів економічної діяльності, так і в регіональному аспекті. Структурні зміни в зайнятості населення України за регіонами в 2021 та 2023 роках представлено в табл. 1.

Таблиця 1

ПОКАЗНИКИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ ЗА РЕГІОНАМИ В 2021 ТА 2023 РОКАХ

Регіон	Показники				Відхилення	
	2021		2023		усього, %	у фізичних осіб-підприємців, %
	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб		
Україна	8936128	2544468	7421758	2369484	−16,95	−6,88
Вінницька область	271730	98350	260138	102571	−4,27	+4,29
Волинська область	180513	66363	177437	70970	−1,70	+6,94
Дніпропетровська область	869757	203391	735314	202834	−15,46	−0,27
Донецька область	351306	87355	106117	32716	−69,79	−62,55
Житомирська область	210157	74065	186305	74480	−11,35	+0,56
Закарпатська область	159702	67518	149316	67414	−6,50	−0,15
Запорізька область	367822	103490	213663	60638	−41,91	−41,41
Івано-Франківська область	198538	88615	191832	93073	−3,38	+5,03
Київська область	478070	139893	434389	150188	−9,14	+7,36
Кіровоградська область	159763	48486	146102	50249	−8,55	+3,64
Луганська область	98125	29121	8098	3659	−91,75	−87,44
Львівська область	539702	183120	526134	198939	−2,51	+8,64
Миколаївська область	193453	61496	146907	54115	−24,06	−12,00
Одеська область	462650	158130	397437	147980	−14,10	−6,42
Полтавська область	303713	93561	282728	92481	−6,91	−1,15
Рівненська область	176209	72507	170756	76684	−3,09	+5,76
Сумська область	186052	63419	154301	58651	−17,07	−7,52
Тернопільська область	155442	61646	149189	61220	−4,02	−0,69
Харківська область	618231	218206	439788	171702	−28,86	−21,31
Херсонська область	146127	56005	37834	15655	−74,11	−72,05
Хмельницька область	215633	89353	207751	93698	−3,66	+4,86

Закінчення табл. 1

Регіон	Показники				Відхилення	
	2021		2023		усього, %	у фізичних осіб-підприємців, %
	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб		
Черкаська область	221579	77986	208046	76430	-6,11	-2,00
Чернівецька область	119244	56371	111986	58918	-6,09	+4,52
Чернігівська область	171815	58597	151430	56619	-11,86	-3,38
м. Київ	2080795	287424	1828760	297600	-12,11	+3,54

Джерело: складено за даними Держстату України

Згідно з доступними статистичними даними [1], зайнятість у регіонах України у 2021 та 2023 роках суттєво змінилася в областях, де відбувалися бойові дії або які розташовані поблизу них. Зміни зумовлені, по-перше, внутрішньою та зовнішньою міграцією цивільного населення, по-друге, значними ускладненнями ведення економічної діяльності на територіях, наближених до місць бойових зіткнень. У 2023 році найбільші зміни в структурі зайнятості спостерігалися в Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Херсонській і Дніпропетровській областях.

Динаміку кількості зайнятих в Україні за видами економічної діяльності в 2021 та 2023 роках представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**КІЛЬКІСТЬ ЗАЙНЯТИХ ПРАЦІВНИКІВ У СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В 2021 ТА 2023 РОКАХ**

Вид економічної діяльності	Показники				Відхилення	
	2021		2023		усього, %	у фізичних осіб-підприємців, %
	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб		
Україна	8936128	2544468	7421758	2369484	-16,95	-6,88
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	576093	40378	456909	34874	-20,69	-13,63
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	214749	258	146806	151	-31,64	-41,47
Переробна промисловість	1517994	163957	1148995	141755	-24,31	-13,54
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	300760	466	286025	267	-4,90	-42,70
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	133663	3754	107632	3261	-19,48	-13,13
Будівництво	349775	41910	241800	38049	-30,87	-9,21
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2337383	1204455	1958655	1038125	-16,20	-13,81

Закінчення табл. 2

Вид економічної діяльності	Показники				Відхилення	
	2021		2023		усього, %	у фізичних осіб-підприємців, %
	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб	усього, осіб	з них у фізичних осіб-підприємців, осіб		
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	853646	143661	714105	150622	-16,35	+4,85
Тимчасове розміщування й організація харчування	250489	164245	206738	148310	-17,47	-9,70
Інформація та телекомунікації	437117	279118	428902	301546	-1,88	+8,04
Фінансова та страхова діяльність	85511	6865	68203	7035	-20,24	+2,48
Операції з нерухомим майном	225418	70945	190705	65031	-15,40	-8,34
Професійна, наукова та технічна діяльність	336704	136568	311200	155857	-7,57	+14,12
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	301962	56030	239235	52154	-20,77	-6,92
Освіта	42763	21946	46842	29060	+9,54	+32,42
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	772976	57038	688419	60458	-10,94	+6,00
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	50821	22122	45280	20926	-10,90	-5,41
Надання інших видів послуг	148304	130752	135307	122003	-8,76	-6,69

Джерело: складено за даними Держстату України

Згідно з даними [1], наведеними в табл. 2, можна зробити висновок, що найсуттєвіших змін зазнали такі види економічної діяльності, як добувна та переробна промисловість, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, а також сільське, лісове та рибне господарство. Добувна промисловість зазнала майже 32 % зменшення кількості працівників, що є найбільшим показником. Це пов'язано з тим, що в регіонах, де відбувалися особливо активні бойові дії, була добре розвинена ця діяльність, однак зупинка працюючих підприємств і міграція населення призвели до цих структурних змін. Подібні зміни відбулися і в будівництві. Враховуючи ці параметри та з огляду на втрати матеріальної і технічної бази національної економіки, вже зараз необхідно задумуватися над тим, яким чином і за рахунок яких ресурсів буде відновлюватися економіка країни. Потрібно розглянути питання, де брати необхідний кадровий потенціал і в яких сферах діяльності шукати імпульс для розвитку після закінчення війни.

Враховуючи масштаб руйнувань у країні та зміни в структурі трудових ресурсів, важливим є створення ефективної стратегії відновлення кадрового потенціалу. Передусім, держава має вжити заходи для забезпечення належних умов для повернення із-за кордону кваліфікованих фахівців, які були вимушені покинути країну через війну. Це має включати соціальні гарантії, стимулювання підприємництва та розширення можливостей для працевлаштування. Особливу увагу необхідно приділити перепідготовці та підвищенню кваліфікації, адже в умовах післявоєнної відбудови багато галузей потребуватимуть нових спеціалістів із сучасними знаннями в

технологіях, інфраструктурі, енергетиці, аграрному секторі та інших пріоритетних напрямках. Не менш важливим є стимулювання внутрішньої трудової міграції, оскільки значна частина працездатного населення була змушена переїхати в західні регіони України. Таким чином, кадровий потенціал стане ключовим фактором не лише для відновлення інфраструктури, але й для стабільного розвитку економіки на довгострокову перспективу.

Література

1. Державна служба статистики. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Климентова М.В.

здобувачка PhD,

Національний технічний університет «ХПІ»

АНАЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ ПРОДУКЦІЮ

Ціноутворення на науково-технічну продукцію є складним процесом, оскільки цей вид продукції має унікальні властивості, такі як інноваційність, висока вартість розробки та вплив на довгостроковий економічний розвиток [1, 7, 11]. Ефективне ціноутворення сприяє окупності інвестицій, конкурентоспроможності та стимулює розвиток нових технологій [2, 5, 9].

В процесі дослідження виявлено та обґрунтовано особливості ціноутворення на науково-технічну продукцію, до яких запропоновано віднести [3, 6, 12]:

- інноваційний характер науково-технічної продукції: продукт часто не має аналогів, що ускладнює ринкову оцінку, висока невизначеність щодо комерційного успіху;
- високі витрати на розробку: значні розміри вкладення у дослідження та розробки (R&D); потреба у довгострокових інвестиціях;
- обмежений обсяг технологічного ринку: науково-технічна продукція орієнтована на досить вузьку аудиторію сегменту ринку (підприємства, державні установи), має місце значна залежність від контрактних і держзамовлень;
- цінність у використанні: вартість науково-технічної продукції визначається її економічним, соціальним або технологічним ефектом.

До основних методів ціноутворення на науково-технічну продукцію пропонуємо віднести наступні методи з аналізом їх методичної сутності та особливостей використання [10, 13].

Затратні методи. Сутність: вартість визначається на основі суми витрат на розробку, виробництво та прибутку. Особливості: підходить для унікальних розробок з обмеженим доступом до ринкової інформації, простота розрахунків, але ігнорується попит і ринкова конкуренція.

Ринкові методи. Сутність: орієнтація на аналогічну продукцію конкурентів. Особливості: підходить для ринку, де є схожі рішення, враховує конкуренцію, але може недооцінювати унікальні властивості науково-технічної продукції.

Метод споживчої цінності. Сутність: ціна визначається на основі вигоди, яку отримує споживач. Особливості: орієнтований на кінцевий результат використання НТП, враховує економічний або соціальний ефект.

Ліцензійне ціноутворення. Сутність: ціна формується у вигляді роялті чи паушального платежу за право використання технології. Особливості: підходить для передачі прав на інтелектуальну власність у процесі ліцензування інтелектуально-інноваційних технологій, базується на оцінці патенту чи ноу-хау.

Метод розрахунку економічної вигоди. Сутність: оцінка вартості на основі вигоди, яку продукт приносить у довгостроковій перспективі. Особливості: використовується у високо-технологічних галузях (енергетика, медицина).